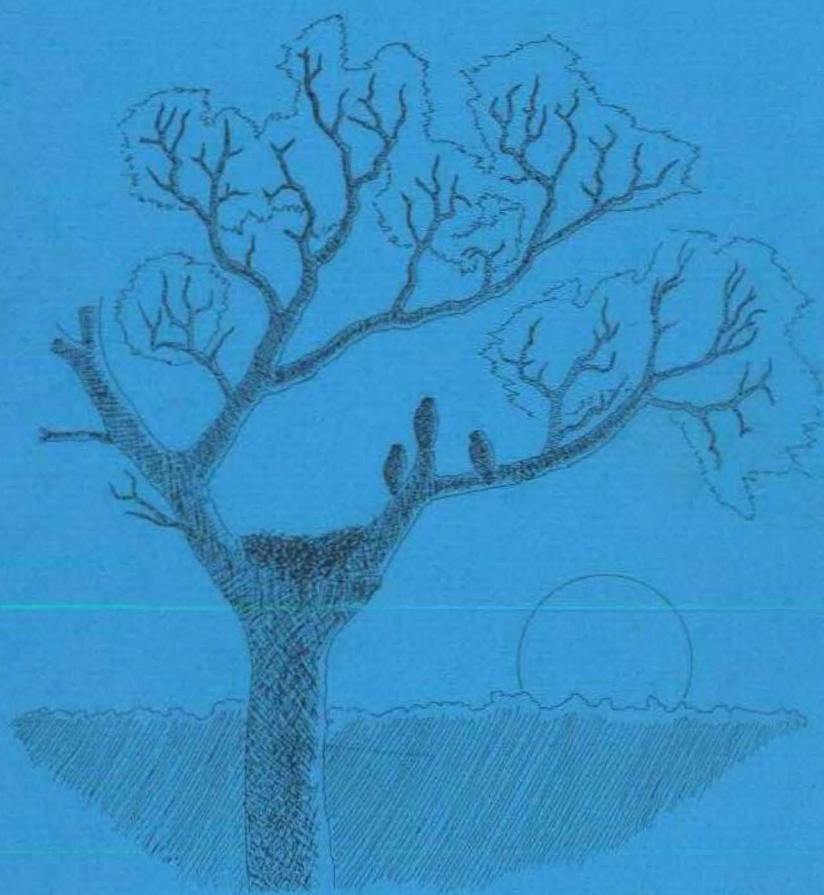

De Takkeling

Eerste jaargang, nr. 1.

September 1993

Werkgroep Roofvogels Noord- en Oost-Nederland

De Takkeling, nieuwsbrief voor roofvogelliefhebbers, uitgegeven door de Werkgroep Roofvogels Noord- en Oost-Nederland (WRNON)

Met bijdragen van Rob Bijlsma, Ben Koks en Marnix Jonker, Willem van Manen, Har Pluijmakers, Maria Quist, Lex Tervelde, Pedro Zoun

Redactieadres: WRNON
Aekingaweg 3
8426 GN Appelscha
Tel. 05162 - 2660
Fax. 05162 - 3330

Giro 76284, t.n.v. Stichting Werkgroep Roofvogels
Bankrek. ABN-AMRO Assen nr. 57.15.09.800
giro van de bank: 805108

Redactie: Maria Quist, Rob Bijlsma
Lay-out: Maria Quist

Tekeningen: Willem van Manen, Rob Bijlsma

Inhoud

	Pag.
Introductie	2
Hét Roofvogelboek	3
Koos van Zomeren, een schrijver	5
Onderzoek naar de doodsoorzaken van roofvogels bij het CDI-DLO	6
De braaklegregeling blijft boeien	8
Bulletje	11
Hazelwormen, hapklare brokken voor buizerds	12
Bruine kiekendieven in de Barlagepolder, een uniek geval van veelwijverij?	13
Jagers en roofvogels	15
Knipsels	19
Het roofvogelwerk in Limburg	20
De vondst van een jonge boommarter als prooi op een buizerdnest	21
Mededelingen	23
Bulletins en tijdschriften over roofvogels	

Introductie

Voor U ligt het eerste nummer van de Takkeling*), een nieuwsbrief voor roofvogelliefhebbers, geïnitieerd door de Werkgroep Roofvogels Noord- en Oost-Nederland (WRNON). Hoewel de WRNON actief is in de noordelijke provincies, is de Takkeling bedoeld voor roofvogelliefhebbers in heel Nederland. Wij lopen al langer met het idee om aansluiting te zoeken bij andere (roof)vogelwerkgroepen met activiteiten als de onze (bestrijden van vervolging en het verzamelen van informatie over roofvogels). We zien dit bulletin als een eerste stap in deze richting.

De naam is enigszins symbolisch. Hoewel een takkeling al een eind op de goede weg is, wordt zijn voortbestaan nog door vele factoren bedreigd, waarvan voedselgebrek één van de belangrijkste is. Zo ook deze Takkeling. Alleen als het door voldoende belangstelling en inzendingen wordt gevoed, zal het mogelijk uitgroeien tot een levensvatbaar blad, waar we met z'n allen nog veel plezier aan kunnen beleven. Graag zou ik U daarom willen vragen, wanneer U iets in ons initiatief ziet, daar blijf van te geven.

Het is de bedoeling dat dit blaadje geen Noordnederlandse, maar een Nederlandse aangelegenheid wordt, waarin we van gedachten kunnen wisselen, onze mededelingen kwijt kunnen en waar we wat van kunnen opsteken. Wij houden ons dus bij deze van harte aanbevolen voor uw bijzondere waarnemingen, mededelingen, (korte) artikelen, interessante krantenknipsels en overige informatie, bevindingen en belevenissen met roofvogels.

Wij hopen dat door gezamenlijke inbreng en enthousiasme de Takkeling mag uitgroeien tot een nuttig roofvogelblad en de weg zal bereiden tot een hechte landelijke samenwerking op roofvogelgebied.

*) bijna uitgevlogen jonge roofvogel, die zich reeds op de takken buiten het nest bevindt

Maria Quist

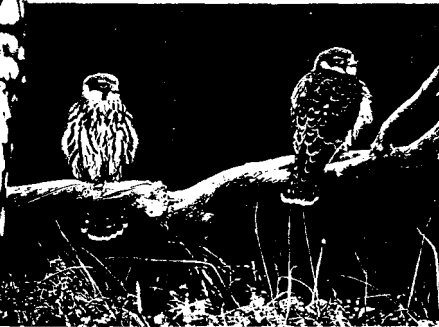
Hét roofvogelboek

Jaren is er over gepraat en aan gewerkt. Vele tegenslagen en vertragingen moesten overwonnen worden, maar nu gaat het er dan toch van komen: 23 oktober a.s. wordt het roofvogelboek, geschreven door Rob Bijlsma, gepresenteerd onder de naam: "De Ecologische Atlas van de Nederlandse Roofvogels".

ROB G. BIJLSMA
met medewerking
van Anne-Marie Blomert
Willem van Manen
Maria Quist

Ecologische Atlas van de Nederlandse Roofvogels

Werkgroep Roofvogels
Noord- en Oost-Nederland

Schuyt & Co

We hadden aanvankelijk de opzet om er een sober en zo voordelig mogelijk boek van te maken, uitsluitend gebaseerd op het onderzoek van de WRNON in Noordoost-Nederland. Echter, mede op aanraden of liever voorwaarde, van de uitgever is het geworden tot een forse uitgave, aangevuld met landelijke gegevens, gebonden met kleuromslag en 185 kleurenfoto's.

In het kort iets over de inhoud: Het roofvogelboek bestaat voor een belangrijk deel uit de levensbeschrijving van de twaalf in ons land voorkomende roofvogelsoorten. Van elk soort is een aantalsschatting gemaakt, gebaseerd op de de meest recente broedvogelkarteringen. Habitatgebruik, voedselkeus, paarvorming, broedbiologie, overleving, sterfte, dispersie en trek worden uitgebreid behandeld. Daarnaast wordt uitgebreid ingegaan op de beste methoden van inventariseren, de trucs bij het opsporen van territoria en nesten, hoe nesten te controleren zonder verstoring te veroorzaken en individuele herkenning aan de hand van geruide veren. De vervolging van roofvogels beslaat een apart hoofdstuk. Het effect hiervan wordt gekwantificeerd en tevens wordt een methode beschreven waarmee kan worden aangetoond of er in een bepaald gebied al dan niet vervolging voorkomt, zonder afhankelijk te zijn van vondsten van gedode roofvogels of verstoorde nesten.

Het is een fraaie uitgave geworden, mede door de schitterende kleurenfoto's, de vormgeving en het grote formaat. Hoewel de WRNON heeft afgezien van een honorarium voor de eerste oplage en we zelf een fors bedrag hebben moeten bijdragen, is het desondanks een duur boek geworden. De winkelprijs is fl. 98,50. Op de dag van de presentatie is het verkrijgbaar voor fl. 85,--. Voor de medewerkers van de WRNON die aan het boek hebben meegewerkt, geldt een extra reductie (zie de bon bij mededelingen).

Wat de 23ste oktober betreft: zoals in het jaarverslag al aangekondigd maken we er een *GROOT FEEST* van, met enkele *TOESPRAKEN*, een *FILM* (de tweede eigen WRNON-productie), *KOOS VAN ZOMEREN* die voorleest uit eigen werk en vooral veel muziek van de *KLOPPENBURG BLUESBAND*. Tevens is op die dag de winkel van Vogelbescherming met een uitgebreid assortiment aanwezig, waaronder uiteraard het roofvogelboek en de (vogel)boeken van Koos van Zomerén. Voor zover gereed, wordt de WRNON-tentoonstelling over roofvogels geëxposeerd.

Alle roofvogelliefhebbers zijn hierbij van harte uitgenodigd. Wel hebben we een dringend verzoek: wilt U zich s.v.p. van te voren (vóór 10 oktober) opgeven opgeven zodat wij weten op hoeveel personen wij kunnen reke-

nen. Na opgave krijgt U het programma, een routebeschrijving en enkele consumptiebonnen toegestuurd. Het opgeven kan schriftelijke gebeuren: WRNON, Aekingaweg 3, 8426 GN Appelscha, of telefonisch: 05162-2660 of per fax: 05162-3330.

Maria Quist

Koos van Zomeren, een schrijver

Wie de Nederlandse literatuur bijhoudt, of is geabonneerd op het NRC Handelsblad, zal met enige regelmaat de naam van Koos van Zomeren zijn tegengekomen. In kringen van vogelaars geniet hij een zekere faam sinds de publicatie van *Otto's Oorlog*, een boek dat de gevolgen van het bombardement op Rotterdam beschrijft voor de hoofdpersoon, maar dat door vogelaars vooral werd gelezen als een sleutelroman. Het markeerde een omslag in de schrijversloopbaan van Koos van Zomeren. Vóór die tijd had hij enkele romans en een aantal thrillers gepubliceerd. Die thrillers brachten overigens al de nodige verwarring onder de recensenten teweeg omdat de literaire toon weinig gebruikelijk was voor dit genre. Na *Otto's Oorlog* verschenen een aantal romans en bundelingen van stukken die in de NRC waren verschenen. In verschillende romans en alle bundels speelt natuur een belangrijke rol.

FOTO: WERRY CRONE

Het is de entourage waarin zich het leven van hoofdpersonen of onderzoekers afspeelt. Het is een bron van associaties, een eindeloze reeks van gebeurtenissen die niet zonder betekenis zijn. Daarbij maakt het niet uit of

het om een bosuil gaat, of om een hond, een muskusrat, een pluk mos. De afgelopen jaren zijn er diverse bundelingen verschenen waarin natuur (soms specifiek vogels) de boventoon voert: Een verderlichte wanhoop (1987, met prachtige tekeningen van Peter Vos), Het scheepsorkest (1989, met tekeningen van Siegfried Woldhek), Uilen (1989, idem), Saluut aan Holland (1992, met foto's van Freddy Rikken) en Zomer (maart 1993, tekeningen van Peter Vos) en Winter (september 1993, idem). Al deze stukken over de natuur waren in voorjaar 1993 aanleiding voor Vogelbescherming om Koos van Zomeren de Gouden Lepelaar uit te reiken.

Een goede introductie tot zijn werk wordt gevormd door het autobiografische "Een jaar in scherven", dat in 1988 in de reeks Privé-Domein van de Arbeiderspers verscheen. De meeste recente romans zijn "Het schip Herman Manelli" (1990) en "Een bevrijding" (1991). Alle boeken zijn, met uitzondering van de thrillers (bij Bruna), door de Arbeiderspers uitgebracht.

Rob Bijlsma

Onderzoek naar de doodsoorzaken van roofvogels bij het CDI-DLO

Mede als gevolg van elkaar opvolgende bezuinigingsoperaties bij de Rijksoverheid heeft de directie van het DLO-Centraal Diergeneeskundig Instituut (CDI-DLO) een aantal maatregelen moeten nemen met grote gevolgen voor het wilde-fauna-onderzoek.

Allereerst werd eind september 1992 bekend gemaakt dat de afdeling Biochemie en Toxicologie per 1-1-1993 zou worden opgeheven. Vervolgens heeft in februari van dit jaar - in overleg met de Dienst voor Landbouwkundig Onderzoek (DLO), het DLO-Instituut voor Bos- en Natuuronderzoek (IBN-DLO) en de Directie Natuur, Bos, Landschap en Fauna van het Ministerie van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij - een herbezinning op het doel van het wilde-fauna-onderzoek plaatsgevonden. Op grond hiervan heeft de directie van het CDI-DLO besloten het incidentenonderzoek aan wilde fauna drastisch te beperken. Deze beperking wordt gerealiseerd door een strenger acceptatiebeleid (geen

inzendingen door particulieren, geen onderzoek zonder concrete vraagstelling en/of vindgegevens) en door het instellen van tarieven voor chemisch-toxicologisch onderzoek.

De door deze maatregelen vrijgekomen onderzoeksruimte zal worden bestemd voor een meerjarig wetenschappelijk onderzoeksproject met een duidelijke doelstelling welke concreet kan bijdragen aan (het bevorderen van) natuurbehoud. Dit onderzoek zal worden uitgevoerd in samenwerking met andere onderzoeksinstituten.

Door middel van een brief heeft de directie van het CDI-DLO begin februari zo veel mogelijk potentiële inzenders op de hoogte gebracht van de nieuwe werkwijze. Aanvullend is door Vogelbescherming Nederland gepubliceerd in een tweetal bladen, met name ter informatie van politieambtenaren (Peeters 1993a) en vogelasielhouders (Peeters 1993b).

Voor het onderzoek van roofvogels houdt de nieuwe regeling in, dat de inzendingen moeten voldoen aan de volgende voorwaarden:

- 1) verband met de opsporing van wetsovertredingen (vogelwet, jachtwet, natuurbeschermingswet, bestrijdingsmiddelenwet etc.),
- 2) inzender dient bevoegd te zijn (opsporingsambtenaren van Politie, Algemene Inspektiedienst etc.),
- 3) voorzien van vindgegevens en één der volgende indicaties:
 - afschot,
 - trauma door uitwendig geweld in de vorm van doodslag of het zetten van klemmen,
 - vergiftiging.

Een algemene vraagstelling zoals "onderzoek naar de doodsoorzaak" zal dus niet meer worden geaccepteerd.

Voor het inzenden van dode vogels dient men bij voorkeur gebruik te maken van speciaal voor het doel ontworpen aangifte-/inzendformulieren; deze zijn, inclusief bijbehorende handleiding, verkrijgbaar bij Vogelbescherming Nederland (tel. 03404-37700).

Het diagnostisch onderzoek bij het CDI-DLO wordt uitgevoerd in twee stappen. De eerste stap (gratis) bestaat uit een sectie, in een aantal

gevallen aangevuld met röntgenologisch onderzoek. Bij de diagnose "vergiftiging" of wanneer een vergiftiging op grond van de sectiebevindingen niet kan worden uitgesloten, wordt materiaal voor een eventueel vervolgonderzoek ingevroren; de inzender ontvangt vervolgens schriftelijk bericht over de resultaten van de eerste onderzoeksstap. In deze brief wordt de inzender gevraagd of chemisch-toxicologisch vervolgonderzoek (tweede onderzoeksstap: niet gratis) dient plaats te vinden en wordt een prijsindicatie voor de kosten van dit onderzoek gegeven.

Als gevolg van de opheffing van de afdeling Biochemie en Toxicologie wordt het chemisch-toxicologisch onderzoek uitbesteed aan een daartoe ingericht Laboratorium.

Getracht zal worden om in het volgende nummer van de Takkeling te rapporteren over de ervaringen met de nieuwe werkwijze en een overzicht te geven van de onderzoeksresultaten over het eerste halfjaar van 1993. Voor nadere informatie over het onderzoek van roofvogels bij het CDI-DLO kan men zich wenden tot P.E.F. Zoun (tel. 03200-73263) of dr. J.M. van Leeuwen (tel. 03200-73364).

Referenties

Peeters H. 1993a. CDI moet bezuinigen. Onderzoek doodsoorzaak wilde fauna beperkt. Politie, Dier & Milieu 3: 72-73.

Peeters H. 1993b. CDI-onderzoek aan banden. Nieuwsbrief voor Asielhouders 20: 10-11.

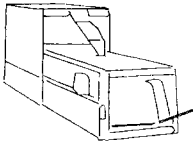
P.E.F.Zoun
CDI-DLO

De braaklegregeling blijft boeien

Na de euforie in 1992 zijn een beperkt aantal mensen in 1993 vol goede moed begonnen met het in kaart brengen van de kleine populatie Grauwe Kiekendieven in Oost-Groningen. De verwachting dat het aantal broedparen zou afnemen als gevolg van het inkrimpende areaal percelen dat in de meerjarige braaklegging was gedaan, werd gaandeweg het seizoen niet waargemaakt. Het tegendeel bleek waar. Ondanks het slechte muizenjaar in Oost-Groningen en de hopeloze weersomstandigheden bedroeg het aantal

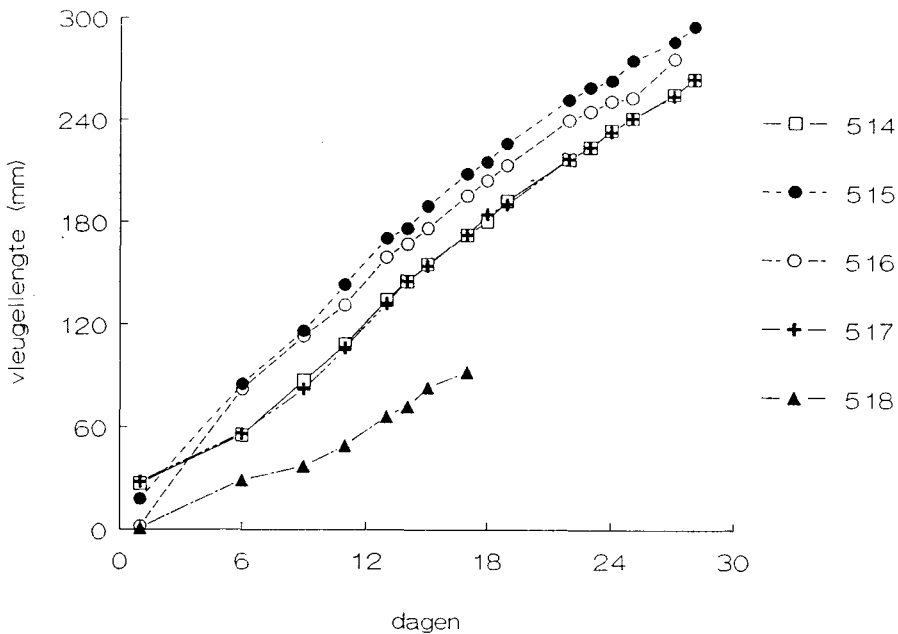
broedparen dit jaar 26. In deze bijdrage voor "de Takkeling" wilden we de gebeurtenissen rond een legsel bij Blijham onder de loupe nemen.

Op 4 juli was het één van de zeldzame mooie dagen in de totaal verregende maand juli. Op deze dag zijn we van zonsopkomst tot zonsondergang actief geweest en wisten we het aangename aantal van vier nesten te vinden. De maanden mei en juni waren gebruikt om uit te zoeken op welke percelen de desbetreffende broedparen hun oog hadden laten vallen. In drie nesten zaten nestjongen die onmiddellijk van

een 7.0 mm ring voorzien konden worden. In het nestje waarom het in dit verhaal gaat zaten echter vier nestjongen die zeer recent het gevecht met de eischaal waren aangegaan. Het vijfde nestjong was druk bezig zijn krappe behuizing van zich af te breken.

Zoals altijd bij het vinden van een kiekendievennest in Oost-Groningen moet direct worden afgewogen wat er na de vondst moet worden gedaan. In dit geval hadden we te maken met een perceel wintertarwe dat onder normale omstandigheden zou worden gemaaid op het moment dat de nestjongen nog niet zouden kunnen vliegen. De boer en de boerin waren zoals gebruikelijk van het positief ingestelde type, dus dat probleem werd moeiteloos omzeild. Het was een meevaller dat door de aanhoudende regen de oogst ook veel later uitviel dan verwacht. Het grootste probleem werd echter gevormd door het feit dat het nest op minder dan 30 meter van een weg was gebouwd. Op zich kan dit geen kwaad, ware het niet dat uitgerekend deze weg door veel hondenbezitters uit Winschoten werd gebruikt om hun Fikkies, Wodannen en andere keffers uit te laten. Besloten werd het nest dat inmiddels was gaan bestaan uit vier stobalen en een afrastering van stroomdraad in vier dagen zo'n 130 meter te verplaatsten. Deze truc is ons aan de hand gedaan door onze Belgische collega's die deze methode frequent toepassen in Lotharingen. In alle gevallen kwam het ♀ met prooi even bij de oude nestplaats kijken om vervolgens snel bij de roepende nestjongen in te vallen. Dit nest is nadien regelmatig door ons bezocht om een paar mooie groeicurves te maken die gebruikt zouden kunnen worden bij de leeftijdbevestiging van de andere door ons geringde vogels. In onderstaande figuur is goed te zien dat groei van de vleugel zeer regelmatig verloopt.

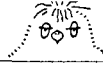

figuur: groeicurve Venneweg Blijham

Hoewel de Veldmuis, ondanks het slechte muizenjaar in Oost-Groningen, ook dit jaar verreweg de belangrijkste prooi vormde voor de Grauwe Kieken, zijn regelmatig vogels als prooi aangevoerd. Op de lijst stonden algemene akkervogels als Graspieper, Veldleeuwerik en Gele Kwikstaart. Daarnaast troffen we twee maal een spreeuw en een maal een spitsmuis aan.

Begin augustus maakten we één van de grappigste dingen uit het seizoen mee. Ongeveer 400 meter van het nest hadden we een zogenaamde muizenvangraai staan. Deze raai maakte onderdeel uit van onze muizen-census. De eerste vangdag was beter dan bij de meeste andere raaien: we vingen zowaar zeven Veldmuizen. Op de tweede en derde vangdag waren er echter vijf resp. drie vallen verdwenen. Het vermoeden dat onze Grauwe Kiekendief hiervoor verantwoordelijk was, bleek toen we later de stroom-apparatuur bij het nest weghaalden: we vonden zes valletjes op en naast de strobalen. De twee verdwenen valletjes halen we volgend jaar wel op. Zoals de wakkere lezer uit de groeicurve heeft kunnen opmaken zijn vier nestjongen uitgevlogen. Het laatste nestjong heeft het niet gered.

Ben Koks en Marnix Jonker

BULLETTJE

JULI 1993
EEN BOSJE IN HET OPEN
LAND. HET BEKIMPT EEN
MOOIE CALTE VORDEN

IN EEN VAN DE
BOMEU....

EEN HARDVERKENNE MOEDER
DIE NIU-MAAR MOET AFWACHTEN
WAARTOE AL DEZE INSPANNING
LEIDT

3 UUR EN 20 MINUTEN LATER...
ZAL BULLETTJE DOOR ZIJN EERSTE
WOORD ZIJN TOEKOMST BEZEGELEN
MET HET WOORD?...
SHIT

DONKERE WOLKEN PAKKEN ZICH
SAMEN, MET NIU BULLETTJE HET
KARRE, VEILIGE LICHAAM VAN
ZIJN MOEDER HEET VERLATEN

BULLETTJES MOEDER MOET
HET ALLEMAAL ALLEEN
DOEN, WANT....

... HET IS BOLLWAAR
EN MOEDERTRENT ZICH
TERUG IN DE KRULLEN

MOEDER WENT ELT NAAR
FRUSTRATIES AF OP BUL-
LETTJE

EU LAAT HEM STEEDS
VAKER ALLEEN

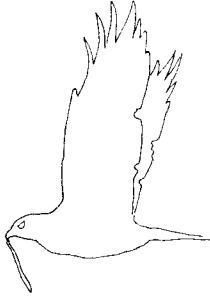
BULLETTJE PIJNT HET NIET LANDER

EN REKENT AF MET ZYIN OMMUSSEL

ENTHO MEEL VERWAAR-
LOSD IN EEN DONKERE
WERELD

Hazelwormen: hapklare brokken voor Buizerds

Binnen 500 meter van een huis op Berkenheuvel (Drenthe) broedt jaarlijks een buizerdpaar. Als de bewoner van dat huis een nieuwsgierige roofvogel-liefhebber blijkt te zijn, loop je als Buizerd het risico regelmatig in de broedtijd te worden bezocht. Dat is precies wat er is gebeurd in 1992 en 1993.

Die bezoeken hadden tot doel de groeisnelheid van de jongen en de voedselkeus bij te houden. Daartoe werden de jongen 1-3 maal per dag gemeten en gewogen. De prooiïresten op het nest werden gedetermineerd naar soort, leeftijd en sexe (voor zover mogelijk). Het gewicht van de prooien werd genoteerd indien ze intact op het

nest lagen. In 1992 werden bij twee bezoeken in de eifase en 49 bezoeken in de nestjongenfase gebracht, in 1993 twee bezoeken in de eifase en 51 bezoeken in de nestjongenfase. Het eerste ei werd in 1992 en 1993 op resp. 3 april en 28 maart gelegd, het aantal eieren was resp. drie en vier en het aantal uitgekomen eieren resp. twee en drie. De nestcontroles leverden in 1992 en 1993 resp. 63 en 97 prooien op, namelijk negen soorten zoogdieren, elf soorten vogels en zeven soorten amfibieën en reptielen. Uiteraard kleven er nogal wat haken en ogen aan een prooispectrum dat wordt bepaald met 1-3 controles per dag. We mogen bijvoorbeeld aannemen dat kleine prooiïsoorten in hun geheel naar binnen worden gewerkt, dus zonder een spoor op het nest achter te laten. Zo ook is de kans op de vondst van kleine prooien groter in de vroege jongenfase (voedselbehoefte is nog relatief gering) dan in de late jongenfase, als er grote en hongerige bulletjes op het nest staan. In dit verband wordt daar niet verder op ingegaan; dit probleem is in de Ecologische Atlas van de Nederlandse Roofvogels nader uitgewerkt.

Onder de 160 prooien bevonden zich in totaal elf hazelwormen, waarvan acht in 1993. Er werden uitsluitend volwassen exemplaren op het nest gevonden, en wel (voor zover bekend) vijf mannetjes (gemiddeld 10.2 gram, variatie 10-11 gram) en vier vrouwtjes (gemiddeld 14.9 gram, variatie 10-21.2 gram, de laatste zwanger). Van niet alle exemplaren was de staart aanwezig, maar op het totale gewicht zal dat weinig hebben uitgemaakt. Daarmee kunnen hazelwormen tot de lichte prooien van Buizerds worden gerekend, wat je noemt een hapklare brok.

De vondsten van hazelwormen als prooi van Buizerds op Berkenheuvel waren slechts ten dele verrassend. De omgeving van de Bokkenleegte, de plek van het nest, bestaat uit rijk gestructureerd bos met een afwisseling van grove den, zomereik, berk en beuk, een uitbundige ondergroei van vuilboom en eikeopslag en een gevarieerde kruidlaag op een zandige ondergrond. Open plekjes, heideveldjes, vennen en reliëf vergroten de variatie van de nestomgeving. Deze habitat is de hazelworm op het lijf geschreven. De afwisseling in nat en droog, de hoogteverschillen en de rijke humuslaag zijn ideaal voor alle leeftijden en geslachten van deze pootloze hagedis. Desondanks zie ik ze zelden op Berkenheuvel: drie maal in 1992 en vijf maal in 1993 (tot en met juli). Dat zegt meer over de verborgen leefwijze van deze soort, dan over zijn talrijkheid. Dit te meer wanneer wordt bedacht dat niet alle gevangen hazelwormen door mij geregistreerd zullen zijn. In 1993 werd bijvoorbeeld de aanvoer (in de snavel) van twee van de acht hazelwormen vanachter het bureau waargenomen, zonder dat bij het daaropvolgende nestbezoek ook maar een spoor ervan was terug te vinden op het nest. Dit betekent dat "mijn" buizerdpaar in de broedtijd mogelijk enkele tientallen hazelwormen kan hebben gevangen. Ervan uitgaande dat ze slechts een fractie van het aanbod zullen pakken, kan in de omgeving van de Bokkenleegte rekening worden gehouden met een populatie hazelwormen van misschien wel enkele honderden exemplaren. De Bokkenleegte-Buizerd heeft met zijn activiteiten een belangrijke populatie van hazelwormen binnen Drenthe aan het licht gebracht, in ieder geval veel belangrijker dan tot voor kort werd vermoed.

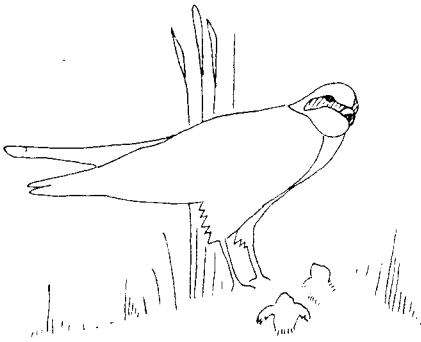
Rob Bijlsma

Bruine Kiekendieven in de Barlagepolder, een uniek geval van veelwijverij?

Ze waren alweer vroeg terug in hun broedgebied, de Bruine Kiekendieven. Eind maart was het eerste paar al gearriveerd. Begin april, toen ik wederom in het gebied aanwezig was, waren drie paren bezig met nestbouw. Een vierde vrouwtje was in haar eentje bezig met bouwen. De onderlinge nestafstanden waren niet groot, zodat het hele tafereel makkelijk kon

worden gevolgd. Begin mei waren de vrouwtjes "weg" en de mannetjes sleepten druk met voer heen en weer. Er is in deze periode geen nestcontrole uitgevoerd omdat het gebied vrij moeilijk toegankelijk is en de sporen in het riet goed zichtbaar zijn.

Vanaf half juni, toen de vier gelokaliseerde nesten werden bezocht en de jongen werden geringd, ben ik nog diverse keren wezen kijken om de boel in de gaten te houden. Het viel me op dat er niet alleen vier adulte vrouwen rondvlogen, maar ook een onvolwassen vrouwtje. Ik heb niet kunnen vaststellen wanneer deze laatste is gearriveerd. Wel zag ik dat ze met een aldaar broedend adult vrouwtje (met grote jongen) schijnprooioverdrachten uitvoerde. Het

onvolwassen vrouwtje vertoonde wel jachtgedrag maar ik heb nooit kunnen constateren dat ze wat ving. Ze maakte een bepaald geluid waarop het adulte vrouwtje reageerde door aan te komen vliegen. Hierna volgde dan een schijn-prooioverdracht.

Het bijzondere was dat het mannetje, herkenbaar aan zijn lichte verenpak en een ontbrekende slagpen in zijn rechtervleugel, om de beurt een prooioverdracht deed met het adulte en onvolwassen vrouwtje. Deze vlogen vervolgens naar het nest om de jongen te voeren. Ik heb niet kunnen constateren of het onvolwassen vrouwtje op het betreffende nest heeft gebroed. Ze was in ieder geval ongeringd, terwijl in deze hoek al in drie opeenvolgende jaren wordt geringd.

Lex Tervelde

Commentaar redactie: polygamie is bij Bruine Kiekendieven heel normaal. Gewoonlijk houdt een mannetje er dan twee of meer vrouwtjes op na. Elk van die vrouwtjes heeft haar eigen nest en wordt door het mannetje (in meer of mindere mate) geholpen bij de prooiaanvoer. Twee vrouwtjes bij één nest is echter ongebruikelijk. Bij de Afrikaanse Bruine Kiekendief *Circus ranivorus* is wel eens een paartje ontdekt waarbij een vreemd mannetje zich opdrong in de nestjongenfase. Na zijn aanvankelijke agressie tegen de nestjongen (wat niet door het vrouwtje werd verhinderd) nam hij uiteindelijk het belangrijkste deel van de prooivoorziening voor zijn rekening (Ibis 134: 32-34).

Jagers en roofvogelvervolging

De Koninklijke Nederlandse Jagersvereniging regio Friesland brengt een driemaandelijks mededelingenblad, "*It Frije Fjild*" uit. In het j.l. julinum-mer stond een artikel geschreven door de heer Aiko Timmer, waarvan hierna enige citaten volgen:

... "Het schoot me onwillekeurig te binnen toen ik het boekje *Roofvogels: bedreigend of bedreigd?*", een uitgave van de Werkgroep Roofvogels Noord- en Oost-Neders (WRNON), had gelezen. Geteld heb ik het niet, maar ik acht het niet onwaarschijnlijk dat in dit werkje het woord "jager" vaker wordt genoemd dan het woord "havik", en dan (hoe kan het ook anders) in negatieve zin. Ik kan mij vergissen, maar volgens mij hebben die mensen iets tegen jagers. Enkele citaten: "het gedachtengoed van jagers en aanverwanten leent zich bij uitstek voor acties tegen haviken". "Wie heeft er belang bij dode roofvogels? - Jagers en jachtopzichters". "De gemiddelde jager is slecht of in het geheel niet geïnformeerd over populatiedynamische aspecten van predatoren en roofvogels". "De campagne tegen de vos, in de winter van 1991-92 door de KNJV ingeluid, heeft in Noord-Nederland geleid tot een hausse in het aantal vergiftigde roofvogels". Ik zou nog wel even door kunnen gaan, maar ik neem aan dat U er al genoeg van hebt. Hoe anders was de toonzetting bij de "oude" natuurschrijvers zoals Versteeg, Wigman, Gazenbeek etc. Zij stonden blijkbaar met beide benen nog zo vast in de natuur, dat zij een heel ander beeld hadden van de relatie tussen jager en natuur. Als voorbeeld een citaat uit het boek "*Luchtridders en Roofge-spuis in het hart van Holland*" van J. Versteeg. Het betreft hier de relatie tussen een jachtopzichter en een aantal haviken in zijn jachtveld: "Zo hadden de haviken aan hem een goede beschermheer en daar hij bovendien nog zorgde, dat geen enkele persoon, die hij niet vertrouwde, in de nabijheid van de horst kwam, ging het hun uitstekend. De eieren kwamen uit, de jongen groeiden als eendekuijken en hadden steeds meer voedsel nodig. Regelmatig voerde het mannetje mondvoorraad aan en uit de veren en beenderen, die in de omgeving van de horst voor het oprapen lagen, leerde de schut, dat gaai, kraai, houtduif en ekster hun leven hadden moeten offeren om de jonge roofridders te voeden en dat vond hij heel best". Een heel ander geluid, nietwaar? Men kan zichzelf de vraag stellen waarom een organisatie als de WRNON er zoveel belang bij heeft om de jagers in een kwaad daglicht te stellen. Ach, het is vaak het oude verhaal: Men wil graag omhoogklimmen en dat gaat nu eenmaal zo gemakkelijk over de rug van een ander.

.....Vervolging van roofvogels is strijdig met de wet, dus een weidelijk jager zal zich hieraan niet bezondigen. Wel moet een open discussie, met betrekking tot de regulering van roofvogels, in bepaalde gebieden mogelijk zijn en blijven."

Tot zover de heer Aiko Timmer. Naar aanleiding van het bovenstaande enkele opmerkingen:

De kritiek van de WRNON richt zich niet op jagers of op de jachtwereld in het algemeen. De kritiek van de WRNON richt zich op degenen die zich schuldig maken aan de vervolging van roofvogels. Tevens bekritisieren wij degenen die (impliciet) aanzetten tot vervolging door, gebaseerd op onwetenschappelijke argumenten, uitspraken te doen over de vermeende schadelijkheid van roofvogels.

En helaas komen we dan vanzelf bij de jachtwereld terecht, zoals de talloze bewijzen en aanwijzingen (zie ons boekje "Roofvogels bedreigend of bedreigd" en de Ecologische Atlas van de Nederlandse Roofvogels) duidelijk maken. Het negeren van al deze feiten duidt op een buitengewone schijnheiligheid, die alle samenwerking bij voorbaat onmogelijk maakt. Wanneer alle jagers en jachtopzichters zich zó zouden gedragen als door de heer

Timmer in "Luchtridders en Roofgespuis in het hart van Holland" aangehaald, zou de jachtwereld, wat roofvogels betreft, slechts lof ten deel vallen en zou de WRNON met grote waarschijnlijkheid niet eens zijn opgericht.

Wat het bewuste citaat van Versteeg betreft, het zou Timmer tot eer strekken wanneer hij het citaat had afgemaakt. Wat stond daar namelijk:

"....uit de veren en beenderen, die in de omgeving van de horst voor het oprapen lagen, leerde de schut (jachtopzichter - red.), dat eekhoorn en gaai, kraai en houtduif, postduif en ekster hun leven hadden moeten offeren om de jonge roofridders te voeden en dat vond hij heel best. Voor het merendeel waren dat dieren, die hij graag kwijt wou, en voor het overige deel interesseerden ze hem te weinig, dan dat hij daarvoor den burcht zou verstoren".

Zo is het maar net. De coulante houding van deze jachtopzichter zou niet lang hebben standgehouden wanneer hij fazanten of patrijzen bij het nest had aangetroffen. En het was ook maar goed dat deze jachtopzichter in

Versteeg's "*Luchtridders en roofgespuis in het hart van Holland*" zijn geweer niet bij zich had toen hij zag dat een havik een korhoen pakte, want

"dan was de roover hem niet ontkomen en had hij bij wijze van wraakoefening het lijk van den havik naast dat van het slachtoffer gelegd."

Diezelfde Versteeg schreef in *Griepgrauw, de vrijbuiters van het Veluwe-land*:

"Er bestaat wellicht niet één jachttopzichter, die de havik, gewiekste rover als hij is, geen haat toedraagt."

En even verderop heet het:

"Het woord "havik" werkt in de regel op een schut als een rode lap op een stier. "Men" vermoordt de havik, zo vaak als er kans op bestaat, alle wettelijke bescherming ten spijt. Wat ingewijden hiervan weten, doet de vogelminnaar de haren te berge rijzen. Zij, die menen, dat vangkooi, paalklem en val, of hoe al dat "fraais" ook moge heten, tot het verleden behoren, vergissen zich deerlijk."

En zelfs Wigman, die bepaald een zwak had voor de jachtwereld, schrijft in *Gevederde vrijbuiters*:

"De jachtopziener, die genoeg gelezen en ervaren heeft over de onschadelijkheid van de meeste onzer roofvogels, maakt er den vinger niet meer krom voor, doch slechts zeer zelden zal hij het over 't hart verkrijgen, den havik ongehinderd te laten vertrekken..."

Dat is andere koek van dezelfde "oude" natuurschrijvers! Merkwaardig dat de heer Timmer deze citaten over het hoofd heeft gezien. Dit zijn er slechts een paar. Er zijn er nog véél meer en daar hoeven we niet eens lang voor te zoeken.

Tenslotte nog een kanttekening bij de laatste opmerking van de heer Timmer: Hoewel hij toegeeft dat roofvogels wettelijk beschermd zijn, laat hij er onmiddellijk op volgen dat plaatselijke regulering van roofvogels ter discussie moet blijven staan. Noch in natuurbeschermingskringen, noch in vogelbeschermingskringen wordt dit standpunt aangehangen, integendeel! Slechts vanuit de jagerswereld wordt hier (onder het mom van natuurbeschermingsargumenten) voortdurend op gehamerd...

Dat het ook anders kan, blijkt uit een brief van het regiobestuur KNJV Drenthe aan de besturen van de WBE's in die provincie. In tegenstelling tot het artikel in *It Frije Fjild* wordt hier erkend dat binnen de eigen

gelederen roofvogelvervolging plaatsvindt. Tevens wordt vervolging in niet mis te verstane termen veroordeeld en worden de eigen leden opgeroepen de roofvogels met rust te laten. Samenwerking met deze KNJV-afdeling heeft zin, omdat het probleem wordt onderkend en men niet (langer) de kop in het zand steekt voor alle bewijzen en aanwijzingen. Hierbij een deel van deze brief waarvan wij een copie ontvingen en waar we bijzonder blij mee waren:

Organisatie voor Jacht en Wildbeheer

Beschermheer Z.K.H. Prins Bernhard der Nederlanden

KONINKLIJKE NEDERLANDSE
JAGERS VERENIGING

Helaas wordt er door malafide lieden nog steeds vergiftigd aas uitgezet, waarvan reeds diverse roofvogels, huishonden en huiskatten het slachtoffer zijn geworden.

Nu willen wij niet suggereren dat dergelijke misdaden alleen maar op het conto van jagend Drenthe kunnen worden geschreven, feit is echter wel dat er in een aantal gevallen zeer duidelijke aanwijzingen zijn dat ook jagers bij deze zaken zijn betrokken. Het gif is kennelijk uitgelegd om roofvogels en ook vossen te bestrijden; er is geen sprake van doorvergifting na legaal gebruik. Al het gevonden aas is doordrenkt dan wel bestrooid met vergif.

Het standpunt van de KNJV en van iedere verstandige jager is:

'Roofvogels zijn beschermd, blijf er af!'

Het gebruik van gif is helemaal niet te tolereren en is ook wettelijk verboden. In het kader van de Bestrijdingsmiddelenwet kunnen zware straffen worden opgelegd.

Bestrijd de vossen zoals het noort! Het toezicht in gebieden waar excessen geregeld voorkomen is verscherpt.

Wij doen nogmaals een dringend beroep op U allen, om dergelijke misselijke activiteiten aan de kaak te stellen en te doen beëindigen, in ons aller belang.
Er wordt op ons gelet!

Regiobestuur Drenthe KNJV

Ir. C. Wind, voorzitter

W. de Haas, secretaris

Regiobestuur KNJV Drenthe
Secretaris W. de Haas
p/a Schultestraat 5
9531 GR BORGES
tel05998-35176

Redactie

Knipsels

Uit het NRC Handelsblad van resp. 14-5-1993, 22-7-1993 en 6-8-1993:

Vandaag of morgen

Wespendife

Ik belde Rob om naar wespendife te informeren. Meestal, legde hij uit, vind je om te beginnen een paar veren. De wespendife gaat in een dichte opstand van sparren op zoek naar voedsel. Met zijn lange vleugels beweegt hij zich daar nogal moeizaam. Terwijl de sperwer, die er nestelt, in dat terrein juist erg behendig is. Dus die duikt er bovenop om hem weg te jagen. Dan vind je die veertjes en dan weet je: de wespendife is terug. Meestal rond de tiende mei. Maar nu. De tip van een man van Staatsbosbeheer, iemand die bomen bieft, dat er al een wespendife op het nest zit. Zou waanzinnig vroeg zijn. Voor een wespendife.

Kijk, dat gaat zo. Je ontdekt een nieuw roofvogelnest en dan geef je een stevige trap tegen die boom. Is het havik, is het buizerd, dan zie je die meteen vertrekken. Wespendife niet. Bij de wespendife hoor je een flappeligheid, alsof er een paraplu wordt opgestoken. Hij slaat zijn vleugels uit, maar blijft op het nest. Wacht je even, dan laat hij zich weer zakken, dan gluurt hij over de rand. Hij maakt een lange hals, zeggen de Duitsers en inderdaad, ze hebben een hele lange nek en een spits kopje, zo'n duivekopje. Dan word je door een fel oranje-geel oog bekeken. Typisch wespendife.

Zoals Rob dat vertelt. Het grote verlangen: ooit door een wespendife bekeken te worden.

Koos van Zomeren

Vandaag of morgen

Flindervlucht

In de brandtoren - dicht bij de hemel, hoog boven het bos, een zee van groen. Rob Bijlsma wijst de mast van Smilde, de kerk van Diever. De volgende uren kijken we uit naar wespendife.

In de verte verschilt hij weinig van een buizerd. Dan gaat het om kleinigheden in het postuur, details in het gebruik van vleugels en staart.

Het vliegverkeer geeft aanleiding tot vermoedens omtrent de ligging van nesten. Van bijzonder belang daarbij zijn flindervlucht en voedselvlucht.

Flindervlucht: wespendife maakt een val, heft zich op, wappert met zijn vleugels, kantelt zijn lichaam en laat de vleugels nog even vibreren, waarbij het hele lijf begint mee te trillen. Dat doet hij vooral in de buurt van zijn nest.

Voedselvlucht: wespendife verschijnt boven het bos, schroeft omhoog en begint opeens in een rechte lijn af te dalen. Dat doet hij om voedsel te brengen aan zijn jongen.

Na verloop van tijd hebben we aanwijzingen voor vier paren. Twee nesten heeft Rob inmiddels opgespoord. Blijven er twee over die vooralsnog een raadsel zijn.

„Merk je”, zegt hij, „dat we meer wespendife zien dan buizerds en haviken? Ze zijn vrij talrijk hoor. Het is alleen verdomd moeilijk om iets over ze aan de weet te komen.”

Hijzelf beschikt nu over gegevens van meer dan tweehonderd nesten. Dat kan geen mens ter wereld hem nazeggen.

Koos van Zomeren

Vandaag of morgen

De overgang

Op een kalme avond zijn we in de boswachterij Smilde vijf jonge wespendife wezen ringen. De nummers een en twee laat ik buiten beschouwing. De nummers vier en vijf doe ik morgen wel.

Dan hebben we nummer drie voor vandaag en dat treft: Rob komt net terug uit een fijnspar. Hij haalt het geurige jong uit zijn rugzak en legt het neer. Het houdt zich klein. Het grijpt zich aan de bosgrond vast.

Het dier is in de overgang van plukdig dons naar een serieus verrenkeed. Maar dat gaat niet helemaal zoals het hoort. Zowel in staart als vleugel blijken eng uitgegroeide bloedspoolen te steken, waaruit de veren slecht tevoorschijn willen komen. Voor wie nu speculeren wil: de orgastische regenval van juli mis-schien. Het dier is weken nat geweest.

Terwijl alleen volmaakte veren een redelijke kans op leven geven. We schrijven maandag 2 augustus, het dier is 27 dagen oud. Over veertien dagen moet hij vliegen. Dan nog eens veertien dagen en hij moet gaan afzakken naar Afrika. In alle onbeholpenheid loopt dit jong een race tegen de klok.

O ja: waarom broeden wespendife niet wat vroeger in het jaar? Omdat er vroeger niet voldoende wespennesten zijn. De natuur is een onvoorstelbare verzameling smalle marges.

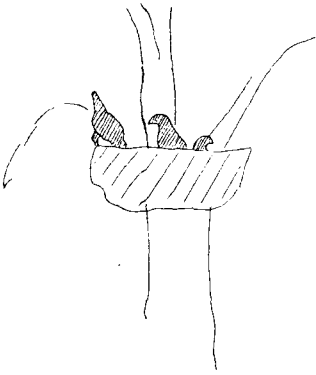
Ach jee, je pakt een vogel op, je kijkt hem aan en raakt betrokken bij zijn lot.

Koos van Zomeren

Het Roofvogelwerk in Limburg

Het roofvogelsymposium van de WRNON in maart van het afgelopen jaar heeft zeker zijn invloed gehad op de beschermingsactiviteiten in Limburg. De contacten tussen de roofvogelwerkgroep en vogelwerkgroepen heeft een nieuwe impuls gekregen. Vooral de heer J. Erkens, die tevens lid is van de Roofvogelwerkgroep, heeft zich wederom ingezet om betrouwbare gegevens te verzamelen over broedsels en het terugdringen van vervolging van met name de Havik. De controle van de havik- en buizerdbroedsels is geïntensiveerd. Hoewel het broedseizoen nog niet geheel ten einde is kan nu reeds de conclusie getrokken worden dat het er iets minder ongunstig uitziet dan vorig jaar.

Van de Buizerd zijn nog vrijwel geen gegevens verwerkt. Uit de berichten blijkt over het algemeen een gunstig resultaat, behoudens enkele incidentele

gevallen waarbij jonge Buizerds op het nest zijn doodgeschoten. In vergelijking met de Buizerd wordt de Havik meer vervolgd. Exacte gegevens zijn nog niet beschikbaar. Opvallend verschil met voorafgaande jaren is dat er meer horsten zijn beklommen waarbij de jongen van het nest zijn gehaald. Alleen al in Midden-Limburg is dit in acht gevallen geconstateerd. In vijf gevallen waren de jongen nog te klein om geringd te worden. Enkele vogelwerkgroepen en de Stichting Kritisch Faunabeheer afdeling Limburg hebben met succes de vervolging in

enkele brandhaarden gestopt door op zeer directieve wijze de jagers te wijzen op hun verantwoordelijkheid voor de bescherming van roofvogels. Door in kranteberichten de gebieden exact te noemen en de jachthouders rechtstreeks te benaderen, heeft dit geleid tot succesvolle broedsels. De publieke opinie is een sterk middel om jagers op het rechte pad te krijgen. In Limburg valt voorlopig nog een hoop te doen. Hoewel de provincie vrijwel geheel is geïnventariseerd, zijn er ook enkele gebieden waar het inventarisatiewerk moeilijk van de grond komt. Vooral het gebrek aan deskundige en geïnteresseerde vogelaars, die bereid zijn de horsten systematisch te controleren, is hier debet aan. Belangrijk is ook dat reeds in februari begonnen wordt met de inventarisatie en dat ruipenonderzoek bij de Havik door elke inventariseerder consequent wordt uitgevoerd.

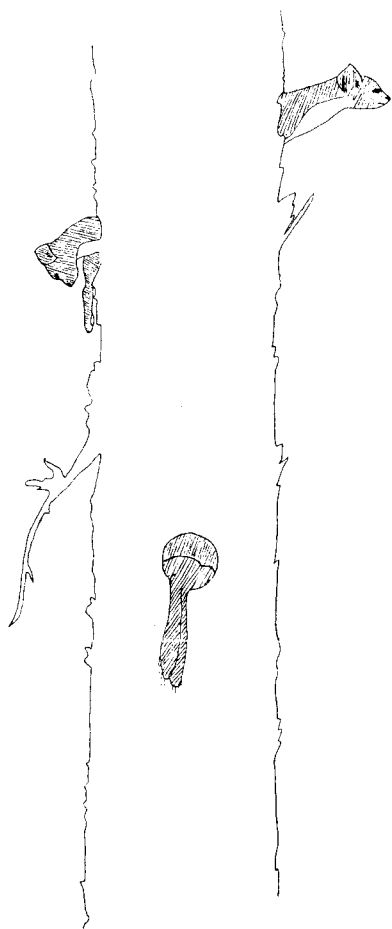
Har Pluimmakers

De vondst van een jonge boommarter als prooi op een buizerdnest

Op 30 mei 1992 werden door Rob Bijlsma en Frank de Roder in een buizerdnest in Smilde de verse resten aangetroffen van een marterachtige (*Limosa* 66 (1993): 124-125). Het vermoeden (en de hoop) dat het een boommarter betrof werd bevestigd

door Gerard Müskens van het IBN-DLO. En nog mooier werd het toen bleek dat het ging om een jong exemplaar van ten hoogste negen weken. Hiermee werd deze vondst het eerste bewijs voor een geslaagde reproductie van de boommarter in Drenthe. Hoewel de boommarter sporadisch in Drenthe werd waargenomen (meestal als verkeersslachtoffer) en door de actieve boommarterwerkgroep regelmatig krabsporen en uitwerpselen van (vermoedelijk) boommarters werden aangetroffen, bleef het bij veronderstellingen. Totdat de vondst op het buizerdnest de gewenste zekerheid verschaftte. In 1993 werd met extra aandacht gezocht naar bewoonde boommarterholen, met name in en rond bomen met spechtegaten. Eind mei j.l. kwamen van drie verschillende kanten meldingen binnen. Door passerende vakantiegangers waren in een holle boom bruine "aapachtige" beestjes gezien; enkele gasten van een nabijgelegen camping hielden het op jonge eekhoorns en Peter van der Leer van de boommarterwerkgroep ontdekte op zijn

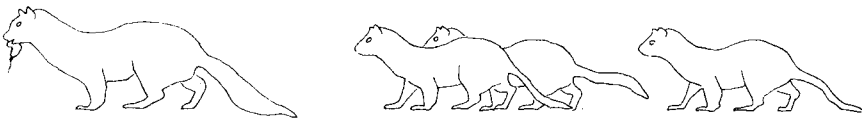
zoveelste speurtocht eveneens de uit de spechtegaten hangende jonge diertjes en zag onmiddellijk dat het boommarters waren. Victorie! Als een lopend vuurtje ging het bericht rond. Hoewel we het er allemaal over eens waren dat dit slechts in kleine kring bekend mocht worden in verband met

verstoring, kenden we allemaal wel enkele natuurvrienden die we dit heugelijke gebeuren niet wilden onthouden. Want een uniek schouwspel was het. In de nestboom zaten rondom de stam een stuk of acht spechtehollen. Het laagste en meest gebruikte hol zat op plm. 3 m hoogte. Uit dit hol hingen vrijwel voortdurend een of meerdere staarten, poten, snuitjes en soms een heel boven- of onderlichaam in diverse standen. Met heldere kraalogen keken ze om zich heen, gaapten veelvuldig, haptten naar elkaar en dit alles zonder dat ze zich ook maar iets aantrokken van de ademloze toeschouwers en de nietsvermoedende wandelaars die op enkele meters afstand (!) passeerden. Een paar dagen later kropen ze hun hol uit, stumperden rond over de boom en zaten elkaar, hol in hol uit, achterna. Weer wat later verlieten ze de nestboom, scharrelden wat rond, stoeiden met elkaar in de nabijgelegen rhododendrons en kropen weer in hun hol. Af en toe begonnen de merels te tjukken (alarm voor grondpredatoren) en zagen we het vrouwtje voorzichtig via de boomkruinen naderen en langs de stam naar beneden komen. Als bij toverslag doken uit de diverse gaten de vier jongen tevoorschijn en vlogen het moederdier, boven in de stam nog en meestal met prooi, tegemoet. Kort daarop was de boom leeg; het tjuk tjuk tjuk van de merels rechtvaardigde de veronderstelling dat ze nog ergens in de buurt rondhingen.

Het was een belevens om dit van zo dicht bij te mogen meemaken. Wat eveneens de moeite van het observeren waard was, waren het gedrag en de reacties van de toeschouwers. Vrijwel voortdurend schoolden op zo'n 10 tot 20 meter van de nestboom belangstellende samen. Men kwam de tenen aangelopen en in de buurt van het nest ging het fluisteren over in zwijgen. Urenlang zaten we ademloos de capriolen van die kleine wezentjes te volgen. Slechts 'n onderdrukt gvd (muggen) en het geklik van de camera's verstoorden de stilte. Tot zover het verhaal van de jonge boom-marters dat begon met de vondst op een nest. Dat vondsten van prooien op roofvogelnesten meer tot verrassingen kunnen leiden, blijkt uit het verhaal van Rob Bijlsma, elders in dit nummer.

Maria Quist

Mededelingen

Van 1 oktober 1993 tot en met 10 januari 1994 is er in het NATUURMUSEUM, Sint Walburgstraat 9 te Groningen, een TENTOONSTELLING OVER ROOFVOGELS. De tentoonstelling behandelt de meest voorkomende roofvogels in Nederland, hoe zien ze er uit, wat eten ze, hoe zijn hun silhouetten, wat is hun leefgebied etc. Tijdens de tentoonstelling worden de mooiste opgezette roofvogels, waaronder de zeearend, uit het depot van het Natuurmuseum tentoongesteld. Speciale aandacht wordt geschonken aan de opkomst van de Grauwe Kiekendief in Groningen, als gevolg van de braaklegging van akkers.

Het Natuurmuseum is geopend van dinsdag t/m vrijdag van 10.00 tot 17.00 uur, op zaterdag en zondag van 14.00 tot 17.00 uur. De toegangsprijs voor personen van 12 jaar en ouder bedraagt fl. 2,50. Kinderen van 4 tot 12 jaar en houders van een 65+ kaart betalen fl. 1,50. Kinderen tot 4 jaar hebben gratis toegang. Voor meer informatie kunt U bellen met dhr. André Brasse, tel. 050-134737.

Medewerkers van de WRNON die aan het roofvogelboek hebben meegewerkt en die op 23 oktober niet aanwezig kunnen zijn bij de presentatie, kunnen gebruik maken van de korting door (tot 20 november) fl. 75,- over te maken op postgiro 76284, t.n.v. Stichting Werkgroep Roofvogels te Appelscha. Met duidelijke vermelding van naam, adres en "Roofvogelboek medewerkers". Het boek wordt U dan eind oktober toegezonden.

Medewerkers van de WRNON die aan het boek hebben meegewerkt en die wél aanwezig zijn, krijgen dezelfde korting bij inlevering van een ter plekke verstrekte, ingevulde bon.

Wanneer U de 23ste oktober van plan bent te komen, vergeet U dan niet om U vóór 10 oktober op te geven. Dit kan

schriftelijk: WRNON, Aekingweg 3, 8426 GN Appelscha
telefonisch: 05162-2660
per fax: 05162-3330

Bulletins en tijdschriften over roofvogels

Buteo

Natura Publishers, Tyrsova 698, 552 03 Ceska Skalice, Tsjechië

Gabar

African Raptor Information Centre (ARIC)
Box 59057, Karenpark 0118, Zuid-Afrika

Jahresbericht zum Monitoring Greifvögel und Eulen Europas
Martin-Luther-Universität, Institut für Zoologie, Postfach Universität
O-4010 Halle/Saale, Duitsland

The Journal of Raptor Research

The Raptor Research Foundation, Inc.
12805 St. Croix Trail, Hastings, Minnesota 55033, Verenigde Staten

Milvus

Eddy de Rœeck, Roggereep 20, 9960 Assenede, België

Newsletter of The Peregrine Fund

World Center for Birds of Prey
5666 West Flying Hawk Lane, Boise, Idaho 83709, Verenigde Staten

Newsletter en Birds of Prey Bulletin

World Working Group on Birds of Prey and Owls
15b Bolton Gardens, London SW5 0Al, Engeland

Peregrine

Newsletter of the Hawk and Owl Trust
67 Westwick Gardens, London W14 0BS, Engeland

The Torgos

Israel Raptor Information Center
Doar Na Harei, Jerusalem 91076, Israel

The Wingspan

Raptor Research & Technical Assistance Center
3948 Development Avenue, Boise, Idaho 83705, Verenigde Staten

Dieren en planten in uw omgeving
laat ze leven in uw belang!

Informeer bij de specialist naar de mogelijkheden voor
bescherming & bevordering van:

- ☛ zwaluwen ☛ uilen ☛ vleermuizen ☛ amfibieën ☛ vlinders
- ☛ muurvegetatie ☛ levende muren ☛ geveltuinen en dergelijke

Ook: overlastbestrijding zonder gif

Bestel nu uit onze winkel:

- ☛ kijkers ☛ telescopen ☛ nestkasten ☛ broedstenen ☛ broedpotten
- ☛ lifetraps ☛ vleermuisontvangers ☛ schuiltenten ☛ loupe's
- ☛ onderwijsbiosets ☛ of één van de vele kado-artikelen!

Wij bieden kwaliteit, garantie en scherpe prijzen.

BUITENBEDRIJF BBZ

adviezen - produkten - natuurbouw

Verl. Grachtstraat 14, 9717 GG Groningen,

tel: 050 - 14 50 27

Investeer in de natuur, het loont de moeite!

